

SOM-rapport nr 2008:25

S O M

Förtroendet för myndigheter

Riks-SOM-undersökningen 1986-2007

Björn Rönnerstrand

Susanne Johansson

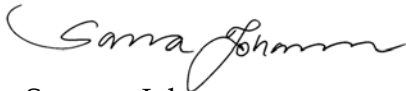
SOM-INSTITUTET
samhälle opinion massmedia

s
a
m
h
ä
l
l
e
o
p
i
n
i
o
n
m
a
s
s
m
e
d
i
a

FÖRORD

Förtroendet för myndigheter, Riks-SOM-undersökningen 1986-2007 har tagits fram av SOM-institutet på uppdrag av Statskontoret. Projektledare har varit fil.dr Susanne Johansson och fil.mag Björn Rönnerstrand har varit projektmedarbetare.

Göteborg 2008 12 01

A handwritten signature in cursive script, appearing to read 'Susanne Johansson'.

Susanne Johansson

Information om den nationella SOM-undersökningen	1
1 STATSKONTORETS UPPDRAG	5
2 ATT MÄTA FÖRTROENDE	5
3 BRUKARES BEDÖMNING AV DEN OFFENTLIGA SEKTORNS SERVICE	7
4 VARFÖR OCH HUR FÖRÄNDRAS FÖRTROENDET FÖR SAMHÄLLSINSTITUTIONER?	8
5 FÖRTROENDET FÖR MYNDIGHETER LYDANDE DIREKT UNDER REGERINGEN	10
5.1 Förändringar av förtroende över tid	10
5.2 Förtroendet för myndigheter vid det senaste mättillfället	15
5.3 Kön, ålder och utbildning	18
6 SLUTSATSER	20
REFERENSER	22

Information om den nationella SOM-undersökningen

SOM-institutet vid Göteborgs universitet genomför varje höst sedan 1986 en nationell frågeundersökning – *Riks-SOM* – i syfte att kartlägga den svenska allmänhetens vanor och attityder på temat samhälle, politik och medier (förkortningen SOM står för Samhälle Opinion Massmedia). Data samlas in via postala enkäter, och varje undersökning genomförs under i huvudsak samma förutsättningar för att resultaten från de olika åren ska vara jämförbara.

SOM-institutet är ett samarbete mellan tre forskningsenheter vid Göteborgs universitet: Institutionen för journalistik och masskommunikation (JMG), Statsvetenskapliga institutionen samt Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS). En rad forskningsprojekt medverkar i Riks-SOM-undersökningen – flertalet med förankring i någon av dessa tre institutioner, men även externa projekt deltar regelbundet.

Resultaten från Riks-SOM-undersökningarna redovisas i årliga publikationer där de medverkande forskarna presenterar analyser baserade på de senaste resultaten, med fokus, där det är möjligt, på långsiktiga opinions- och medietrender. Information om Riks-SOM-undersökningen 2007 finns publicerad i Nilsson, Åsa (2008) "Den nationella SOM-undersökningen 2007", i Holmberg, Sören & Lennart Weibull (red.) *Skilda världar*. SOM-institutet, Göteborgs universitet, Göteborg.

Undersökningens uppläggning

Riks-SOM-undersökningen har sedan starten 1986 genomförts i form av en postenkät som går ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av Sveriges befolkning. Från och med 2000 års undersökning är åldersintervallet 15–85 år.¹ Utländska medborgare har ingått i urvalet sedan 1992 (se tabell 1).

Omfattningen av undersökningen har ökat efterhand både vad gäller antalet frågor och antalet svarspersoner. Från och med 1998 utgör Riks-SOM-undersökningen i själva verket två parallella riksrepresentativa delundersökningar, vilka alltsedan 2000 års undersökning har baserats på ett urval om vardera 3 000 personer, dvs. totalt 6 000 personer. Datainsamlingen för de båda formulären genomförs under identiska förutsättningar. I Riks-SOM I är frågornas tonvikt på politik och samhälle, medan Riks-SOM II har tonvikt på frågor om medier, kultur och livsstil. Ungefär en fjärdedel av frågorna är gemensamma för bägge formulären.

Fältarbetet för *Riks-SOM* följer i huvudsak samma upplägg år från år. Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomförs under hösten. Enkäten skickas ut i slutet av september månad. Under resterande del av fältperioden genomförs successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon. Fältarbetet avslutas senast under januari/februari månad. Redan vid novembers utgång har i allmänhet drygt 90 procent av dem som slutligen kommer att medverka skickat tillbaka sin enkät.

¹ I undersökningarna 1992–1999 var åldersintervallet 15–80 år; 1986–1991: 15–75 år.

Tabell 1 Riks-SOM-undersökningarnas upplägg 1986–2007

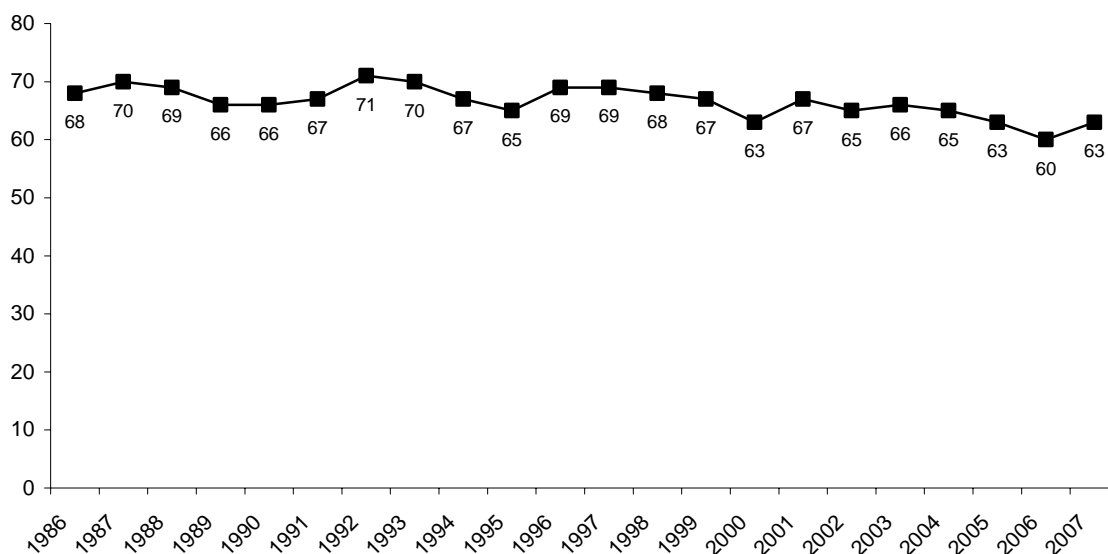
År	Urvalsmetod	Antal formulär	Total urvalsstorlek	Medborgarskap	Åldrar
1986	Systematiskt sannolikhetsurval	1	2 500	Både sv. & utl.	15–75 år
1987–1998	"	"	"	Endast sv.	"
1989	"	"	"	Både sv. & utl.	"
1990–1991	"	"	"	Endast sv.	"
1992–1995	"	"	2 800	Både sv. & utl.	15–80 år
1996	"	"	2 841 ¹	"	"
1997	"	"	2 800	"	"
1998	"	2	5 600	"	16–80 år ²
1999	"	"	"	"	15–80 år
2000–2005	"	"	6 000	"	15–85 år
2006	"	"	6 050 ³	"	"
<hr/>					
2007	Systematiskt sannolikhetsurval	2	6 000	Både sv. & utl.	15–85 år

Kommentar: ¹Gruppen 15-åringar var av misstag inte inkluderade i det ursprungliga urvalet utan tillfördes i efterhand undersökningens första urval om 2 800 personer. ²Gruppen 15-åringar var av misstag inte inkluderade i urvalet. ³Det ursprungliga urvalet om 6 000 personer utökades med 50 personer ur spärregistret *NIX adressat*, felaktigt exkluderade ur det ursprungliga urvalet.

Svarsfrekvens och bortfall

SOM-undersökningarna har sedan starten 1986 haft en relativt hög svarsfrekvens. För samhällsvetenskapliga postenkäter har svarsfrekvensen tidigare brukat ligga på mellan 60 och 70 procent, men det har under senare år blivit svårare att nå dessa nivåer. Figur ett illustrerar förändringen i svarsmönster för Riks-SOM-undersökningen år 1986–2007.

Figur 1 Svarsfrekvens i Riks-SOM-undersökningen 1986–2007 (nettoprocent)

Ser vi närmare på den senaste undersökningen blev resultatet (netto) för 2007 års undersökning 63 procent; 61 procent för Riks-I och 64 procent för Riks-II, se tabell 2.

Tabell 2 Svarande och bortfall i Riks-SOM-undersökningen 2007

	Riks-SOM I	Riks-SOM II	Totalt
Ursprungligt urval (brutto)	3 000	3 000	6 000
Bortdefinierade (naturligt bortfall)	274	237	511
Nettourval	2 726	2 763	5 489
Antal svarsvägrare/ej anträffade	1 060	994	2 054
Antal svarande	1 666	1 769	3 435
Svarsfrekvens: brutto	56%	59%	57%
Svarsfrekvens: netto	61%	64%	63%

Kommentar: Med naturligt bortfall avses adress okänd, avflyttad; sjuk, institutionell vård; bortrest under fältperioden, studier/militärtjänstgöring på annan ort; ej svensktalande, ej kommunicerbar; bosatt/studerar/arbetar utomlands; förståndshandikappad; avliden.

De jämförelser som gjorts mellan svarspersonernas socioekonomiska sammansättning och befolkningens visar att Riks-SOM-undersökningens respondenter sammantaget speglar Sveriges befolkning mycket väl.

1 Statskontorets uppdrag

Statskontoret har gett SOM-institutet i uppdrag att göra en inventering av mätningar genomförda inom ramen för SOM-undersökningarna 1986 -2007 angående förtroende för myndigheter lydande direkt under regeringen. I avrapporteringen redovisas medborgarnas förtroende för enskilda institutioner över tid, vid det senaste mättillfället och efter kön, ålder och utbildning. Dessutom görs en kortfattad redovisning av hur SOM-institutet mäter förtroende och vad som förklarar skillnader i förtroende över tid. I samband med detta ges även en kort introduktion till brukarundersökningar, som är en alternativ metod för att kartlägga medborgarnas bedömning av offentlig service.

2 Att mäta förtroende

Att mäta medborgarnas förtroende är vanligt i undersökningar av samhällsinstitutioner. Anledningen är att förtroende förmodas ha betydelse för olika samhällsfenomen, som en fungerande demokrati och ekonomisk tillväxt.² Medborgarnas förtroende för en institution handlar dels om att utvärdera den, dels om hur man värderar densamma. Utvärdering av en institution innebär ett omdöme om hur bra eller dåligt institutionen fungerar, oberoende av om man värderar den högt eller inte. Värderingen av en institution kretsar kring hur viktig eller oviktig institutionen uppfattas, vilket i sig inte påverkas av hur väl den fungerar. Det förtroende som samhällsinstitutioner åtnjuter återspeglar således en sammanvägning av dessa kriterier.

På det individuella planet består förtroendet för samhällsinstitutioner dels av ett basförtroende och dels av samhällsförtroende. Basförtroende är den tillit man själv är bärare av och som påverkar graden av förtroendet man hyser för institutioner generellt, detta oavsett i vilken mån man uppfattar dem som välfungerande eller inte. Basförtroendet förväntas ligga tämligen fast. Samhällsförtroende däremot, ändras till följd av de bedömningar man gör av samhällets utveckling.³ Förändringar av förtroende för samhällsinstitutioner hänger därmed samman med samhällsförtroende.

Mätningar av förtroende för samhällsinstitutioner har ingått som en del i SOM-institutets undersökningar sedan starten 1986. Frågan som ställs är "Hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?". Formuleringen har använts fortlöpande sedan den första mätningen 1986. Svartalternativen har också varit likalydande under perioden, fränsett år 1987. Den fem svartalternativen har varit *mycket stort förtroende, ganska stort förtroende, varken stort eller litet förtroende, ganska litet förtroende och mycket litet*

² Rothstein (2008)

³ Holmberg & Weibull (2008)

förtroende. I SOM-undersökningen 1987 ingick inte alternativet *varken stort eller litet förtroende*.⁴

SOM-institutets mätningar möjliggör att följa utvecklingen och förändringen i medborgarnas förtroende för enskilda institutioner över tid. SOM-undersökningen innehåller också ett stort antal bakgrundsfrågor och man kan därför undersöka hur förtroendet skiljer sig åt mellan olika befolkningsgrupper.

Antalet samhällsinstitutioner som kontinuerligt mäts i Riks-SOM har ökat genom åren och är idag 21 till antalet. Därtill mäts förtroendet för andra institutioner beroende på undersökningens tematiska inriktning, vilket innebär att det tillkommer kortare mätserier eller enstaka mätpunkter i förtroendet för enskilda samhällsinstitutioner. I SOM-undersökningen ingår även frågor om förtroende för samhällsinstitutioner när det gäller specifika kompetensområden. För att ta ett exempel från denna rapportering gäller en fråga närmare bestämt förtroendet för information om havsmiljön från Fiskeriverket.

Genom analys av de institutioner vilka SOM-institutet mäter har det visat sig att det finns kategorier av institutioner som hänger samman. Det finns utpräglade politiserade institutioner, exempelvis de politiska partierna och regeringen, där opinionen är polariserad. De *politiska* institutionerna kännetecknas av relativt lågt förtroende, vilket är naturligt då en stor del av befolkningen sympatiserar med andra politiska partier än t.ex. det/de som är i regeringsställning. Vissa institutioner är socialt inkluderande och dessa tenderar att åtnjuta högt förtroende. Exempel på *sociala* institutioner är polisen och domstolarna. Till kategorin *etablissemanget* hör t.ex. storföretagen, riksbanken och kungahuset. En fjärde typ av institutioner kan benämnas *media* och består av bland annat radio/tv, dagspressen och universitet och högskolor.⁵

Förtroendet för institutioner varierar för det mesta inte dramatiskt mellan olika sociala grupper. I tidigare SOM-undersökningar har kvinnor visat sig hysa något högre förtroende än män, men mönstret i den senaste undersökning är att skillnaden jämnat ut sig. När det gäller ålder finns en tydlig tendens till att institutionsförtroendet ligger relativt högt bland de yngsta. Åldersgruppen 50-64 år uppvisar de genomsnittligt lägsta förtroendesiffrorna. När det gäller utbildningsnivå är det nästan genomgående de högutbildade som uppvisar högst förtroende för samhällsinstitutioner. Det intressanta med de demografiska mönstren är att det ligger förhållandevis fast över tid, när opinionsvinden blåser förändras bedömningarna ungefär på samma sätt inom alla grupper.

Även om skillnaden mellan olika demografiska grupper inte är betydande går det att urskilja mönster i de förtroende grupperna hyser för olika institutioner. Det går i viss mån att tala om "kvinnliga" respektive "manliga" institutioner. Polisen, bankerna och kungahuset är exempel på institutioner som kvinnor tenderar att hysa högre

⁴ Av den anledningen exkluderas år 1987 i redovisningen över tid.

⁵ Holmberg & Weibull (2008)

förtroende för. Män har högre förtroende för storföretagen och för riksbanken. Två institutioner som byter mot mönstret om högre förtroende bland högutbildade är radio-tv och kungahuset. Dessa båda institutioner åtnjuter högre förtroende bland lågutbildade.

Mätningar av medborgarnas syn på samhällsinstitutioner kan göras på flera sätt, både genom vad man väljer för undersökningsobjekt och hur man väljer att betrakta subjektet, alltså dem som skall tillfrågas om en åsikt. SOM-institutet har genom de regionala undersökningarna i Västra Götaland och Skåne mät förtroendet för enskilda yrkesgrupper. Denna undersökning inkluderar bland annat förtroendet för poliser, sjukvårdens personal och lärare i grundskolan. Yrkesgrupper uppfattas i högre grad som närvarande i samhället och är som objekt beträffat lättare att ha en relation till. Detta gör att yrkesgrupper kan ha en fördel jämfört med institutioner, när det gäller att mäta förtroende.

SOM-institutet gör genom de regionala mätningarna Väst-SOM och Syd-SOM även mätningar av brukarnas bedömningar av offentlig service. Syftet med detta är att i högre grad än förtroendemätningarna, som i vissa fall mäter förtroende för institutioner som är okända och främmande för medborgarna, studera medborgarnas bedömningar av den service offentliga organ levererar. Om detta sätt att mäta kretsar nästa kapitel om.

3 Brukares bedömning av den offentliga sektorns service

I princip alla svenskar kommer i kontakt med offentlig verksamhet på något sätt; som medborgare är man bärare av olika roller med olika relation till det offentliga. Relationen kan bestå av att man är *anställd* i offentlig sektor eller att man är *brukare* av offentlig service, men också i egenskap av att vara *skattebetalare* och *väljare*.⁶ Alla dessa relationer till välfärdsstaten kan sägas medföra en berättigad anledning till ett ställningstagande av hur väl den offentliga servicen fungerar.

Serviceundersökningar som vänder sig till medborgare brukar i allmänhet utgå ifrån ett eller två huvudperspektiv. Det gäller dels ett utvärderingsperspektiv, där de svarande får göra en bedömning av om man är nöjd eller inte med den service som erbjuds av befintlig verksamhet. Serviceundersökningar kan också anlägga ett budgetperspektiv, där den svarande får ta ställning till om man vill öka eller minska insatserna eller om det är bra som det är.⁷

I SOM-institutets mätningar bildar utvärderingsperspektivet utgångspunkten för frågorna. Det är alltså bedömningarna av hittillsvarande insatser som är undersökningens huvudsakliga syfte att mäta. Frågorna är strukturerade kring sex huvudområden av den lokala välfärdsstatens service: samhällsstruktur, vård, barnomsorg och skola, social omsorg samt fritid och kultur.⁸

⁶ Nilsson (1996)

⁷ Nilsson (2005)

⁸ Nilsson (2005)

Bedömningen av den service som erbjuds kan ha registrerats genom egna erfarenheter, personlig information från andra personer som skaffat sig erfarenhet av den service som erbjuds eller information på annat sätt vanligen genom medier.⁹

SOM-undersökningarna är medborgarstudier vilket innebär att det är medborgarna i allmänhet som tillfrågas om sina åsikter och bedömningar, bland annat av service inom olika verksamhetsområden. Svaranden får utöver utvärderingen av befintlig service även ta ställning till vilket område som det finner störst anledning till att satsa mer resurser på och vilket område som det bör sparas in på.¹⁰

Ett genomgående mönster i undersökningarna av medborgarnas uppfattning av den offentliga sektorns service är att brukare är mer nöjda än allmänheten, dvs. de med egen erfarenhet är klart mer positiv än de som saknar personlig kontakt med verksamhetsområdena. Anhöriga till brukare intar i regel en mellanposition, de är mer nöjda än allmänheten men mindre nöjda än brukarna själva. Denna bild stämmer med erfarenheter från studier i andra länder. För bedömningen av den service som den offentliga sektorn producerar är det personlig erfarenhet av störst betydelse, inte ideologisk övertygelse eller partisympati. När det gäller frågor om vad medborgarna vill satsa på är det framförallt tunga välfärdsområden, exempelvis äldreomsorg, möjligheten att få jobb, sjukhusvård och kommunal grundskola.¹¹

I vissa avseenden är studier av brukares bedömning av offentlig service att föredra framför att undersöka förtroendet för enskilda samhällsinstitutioner. Vissa institutioner kan uppfattas som främmande för allmänheten och det förtroende man hyser för dessa handlar då i hög grad om en allmän positiv eller negativ attityd till omgivningen. Eftersom medborgarundersökningar mäter brukarnas bedömning av den offentliga servicen tenderar denna typ av undersökningar att i högre grad innebära en utvärdering av verksamheten som myndigheten bedriver.

4 Varför och hur förändras förtroendet för samhällsinstitutioner?

Förtroendet för samhällets institutioner förändras över tid. Den långsiktiga trenden i Sverige är att förtroendet minskar. Sedan starten av SOM-institutets mätningar har förtroendet för alla undersökta institutioner gått ner, med undantag för grundskolan. På kortare sikt är trenden den motsatta. Sedan år 2000 har institutionsförtroendet stigit en aning för de flesta institutioner. Skillnaden mellan institutionerna har dock inte ökat. Tvärtom finns det en tendens till att förtroendenivåerna jämnas ut mellan toppen och botten i "förtroendeligan".¹²

⁹ Nilsson (2005)

¹⁰ Nilsson (2005)

¹¹ Nilsson (2005)

¹² Holmberg & Weibull (2008)

Men vad kan då förklara varför förtroendet för samhällsinstitutioner ökar eller minskar? En effekt som observeras över tid och som påverkar förtroendet för framförallt politiska institutioner är konsekvensen av valår. Valår tenderar att öka förtroendet för alla institutioner men särskilt de politiska. En förklaring till detta kan vara att man tror mer på överheten när man får möjlighet att ge mandat och utkräva ansvar. Det genomsnittliga samhällsförtroendet ökade valåret 2006, delvis till följd av att det råder en s.k. positiv elektoral cykel i Sverige. (Se figur 2)¹³

Efter den ekonomiska krisen i början av 1990-talet sjönk förtroendet för flertalet ekonomiska institutioner, däribland bankerna och storföretagen. Men krisen ledde samtidigt till ett ökat förtroende för offentliga institutioner som sjukvården och skolan. Utrikeshändelser av större dignitet kan också påverka samhällsinstitutioner i Sverige. Terrorattacken i USA i september 2001 resulterade i stigande förtroende för framförallt politiska institutioner. Exempel på detta är att förtroendet för regeringen och för FN ökade med 18 respektive 15 procentenheter jämfört med mätningen året före.

Detta vittnar om att förtroendet inte endast är att betrakta som en utvärdering av hur väl en samhällsinstitution fungerar. Det handlar också om hur viktigt eller oviktig man uppfattar att institutionen är. Att förtroendet ökade i Sverige efter terrorattacken 2001 är resultatet av en allmän uppslutning kring institutioner som uppfattas som viktiga i samhället.

Förtroendet för samhällsinstitutioner kan naturligtvis också påverkas av händelser som erhåller stort utrymme i massmedier. Att domstolarna fick se sitt förtroendekapital sänkas med 16 procentenheter mellan år 2004 och 2005 kan sättas i samband med den i media uppmärksammade skandalen, där domare prickades för samröre med en prostituerad.¹⁴ Tillfälliga skandaler tenderar dock att påverka förtroendet i det korta perspektivet. Vid mätningen året efter kunde man konstatera att domstolarna återvunnit sitt förtroende och mer därtill.

Valårseffekter, uppmärksammade skandaler och värdeförändringar till trots – den långsiktiga stabiliteten har varit det genomgående draget i de mätningar av förtroende som SOM-institutet gjort. Bakom detta mönster finns ofta en värdering av hur viktig en institution uppfattas. Det över tid stabila förtroendet för sjukvården, universiteten och polisen hänger därför samman med att de är institutioner som uppfattas som viktiga i samhället.

Men i det längre perspektivet kan också idéströmningar och samhällets opinionsklimat leda till förändrat förtroende. Förtroendet kan minska till följd av att de värden om samhällsinstitutionen är bärare av inte längre anses vara lika viktiga. Förtroendet kan naturligtvis också förändras på grund av att institutionen förändras. Försämras t.ex. sjukvården är det sannolikt att det till sist också leder till ett lägre förtroende. Effekten av dessa förklaringar till förtroendeförändringar kräver

¹³ Holmberg & Weibull (2007)

¹⁴ Holmberg & Weibull (2007) s 108

observationer över lång tid och förefaller därmed inte vara lika påfallande som effekten av t.ex. medialt uppmärksammade skandaler.¹⁵

5 Förtroendet för myndigheter lydande direkt under regeringen

I det följande redovisas de mätningar av förtroendet för myndigheter lydande direkt under regeringen som är gjorda inom ramen för den nationella SOM-undersökningen under perioden år 1986 till år 2007. Dessa är polisen, universitet och högskolor, domstolarna, försvaret, Konsumentverket, SÄPO, Försäkringskassan, Arbetsmarknadsstyrelsen, Naturvårdsverket, Kärnkraftsinspektionen, Energimyndigheten och Fiskeriverket. Totalt är det således 12 myndigheter som ingår i avrapporteringen. Det bör nämnas att fyra av dessa – polisen, universitet och högskolor, domstolarna och försvaret – ingår i den grupp av institutioner som mäts kontinuerligt av SOM-institutet.

I rapporteringen används måttet förtroendebalans. Förtroendebalansen visar på andelen som har ganska och mycket stort förtroende, minus andelen som har ganska litet och mycket litet förtroende för den aktuella institutionen. Förtroendet för en institution kan därmed variera mellan +100 (alla svarspersoner anger högt förtroende) och -100 (alla svarspersoner anger lågt förtroende). Ju högre förtroendebalans, desto högre förtroende åtnjuter institutionen.

Kapitlet är indelat i tre avsnitt. Inledningsvis ges en bild av hur förtroendet förändras över tid. Därefter redovisas förtroendet för aktuella myndigheter vid det senaste mättillfället. Slutligen presenteras en bild av förtroende fördelat efter kön, ålder och utbildning.

5.1 Förändringar av förtroende över tid

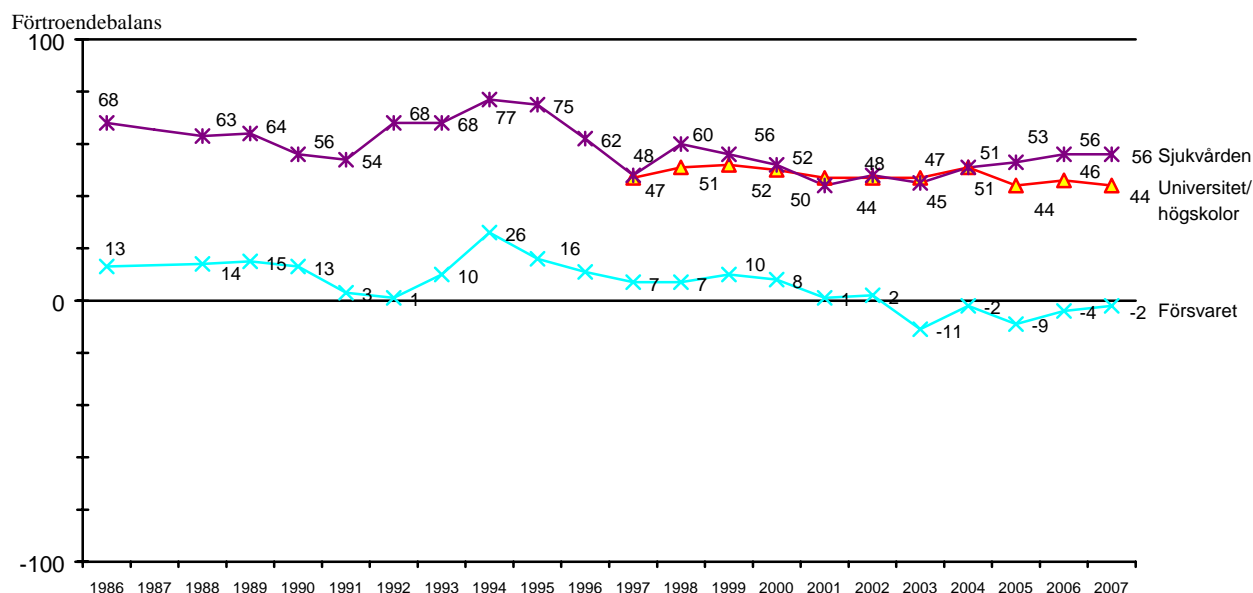
SOM-institutets årliga mätningar av förtroende genomförs med likalydande fråga och under i övrigt så likartade omständigheter som möjligt. Därför är förutsättningarna för att skapa tidsserier för flera institutioner mycket goda. I figurerna 1-3 redovisas trendserier för de institutioner som varit föremål för återkommande mätningar. Tabell 1 består av institutioner som endast undersökts med likalydande fråga vid två tillfällen, dessa är Naturvårdsverket, Kärnkraftsinspektionen och Energimyndigheten.

Förevarande rapport gäller förtroendet för myndigheter direkt lydande under regeringen. Men i figurerna med trendserier har förtroendevärdena för sjukvården och storföretagen lagts till. Syftet med detta är att skapa jämförelseinstitutioner, valda med utgångspunkt i att representera olika områden i samhällslivet. Sjukvården representerar landstinget och tillhör den ovan nämnda kategorin sociala institutioner. Storföretagen representerar den privata sektorn och en kategori institutioner vilka i någon mening kan sägas tillhöra samhällsetablissemangen.

¹⁵ Holmberg & Weibull (2004)

Förtroendet för Fiskeriverket och Konsumentverket har endast mätts av SOM-institutet vid ett tillfälle och är följaktligen inte inkluderade i redovisningen av förtroende över tid.

Figur 2 Förtroende för sjukvården, universitet och högskolor och försvaret år 1986-2007 (förtroendebalans)

Kommentar: Frågan lyder: "Hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?" Svartalernativ är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende'. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986-2007.

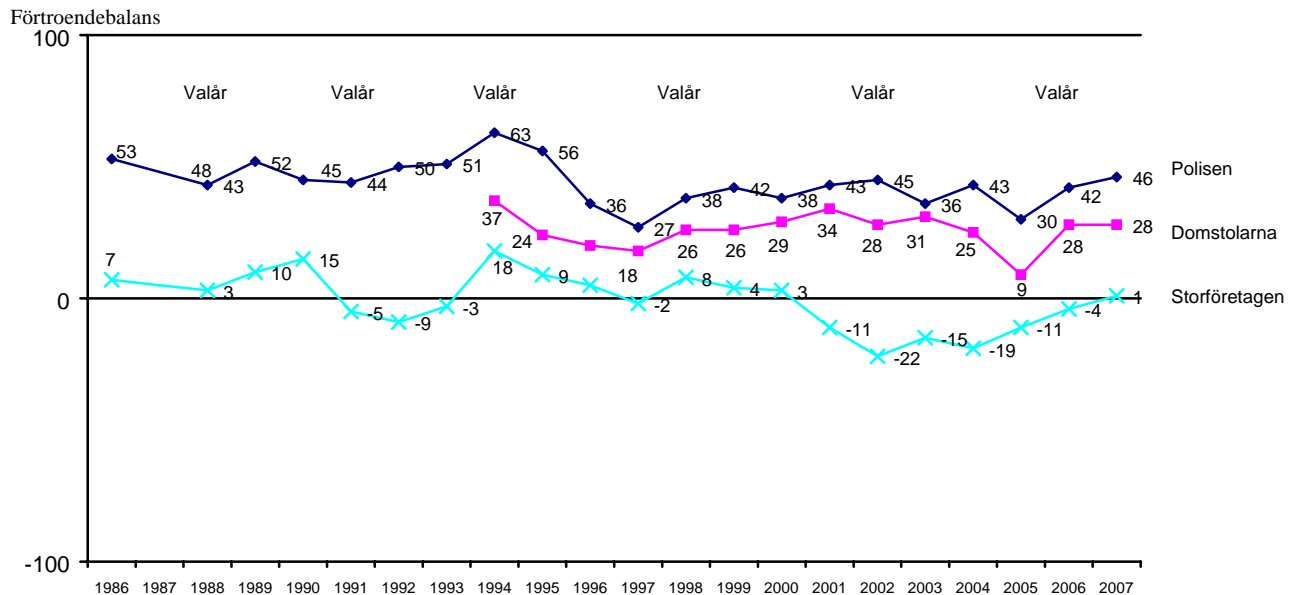
I figuren redovisas förtroendebalansen för sjukvården, universitet och högskolor och försvaret. Sjukvården och försvaret har varit föremål för SOM-institutets mätningar sedan starten 1986. Sedan år 1997 mäts även förtroendet för universitet och högskolor. Figuren visar att förtroendet för sjukvården samt universitet och högskolor generellt har varit mycket högt under perioden, med förtroendetoppar på +77 för sjukvården och +52 för universitet och högskolor. Dessa båda institutioner har legat i förtroendetoppen allt sedan SOM-institutets mätningar startade.

Förtroendebalansen för försvaret har under de senaste årens mätningar legat kring noll. Detta visar att andelen som har förtroende och som inte har förtroende för försvaret är ungefär lika stora. Förtroendeuppgången i början av nittiotalet, som visar sig i figuren, kan sättas i samband med uppslutningen kring samhällets institutioner under den ekonomiska krisen i Sverige.

Figuren återspeglar dock även förtroendets relativa stabilitet över tid. Förtroendebalansen är utformad så att förändring i förtroende ger dubbelt utslag, eftersom andelen med förtroende minskas med andelen utan förtroende. Det innebär att 10 balansmåttsenheter förändring av förtroendebalansen uppkommer om 5 procent av svarspersonerna ändrar åsikt från förtroende till icke-förtroende eller tvärt om. I ljuset av detta indikerar ej intervall på 37 (försvaret), 30 (sjukvården) och

6 (universitet och högskolor) balansmåttsenheter på något sätt anmärkningsvärda förändringar, särskilt inte om man betänker att två av de i figuren redovisade institutionerna mätts i över 20 år.

Figur 3 Förtroende för polisen, domstolarna och storföretagen år 1986-2007 (förtroendebalans)

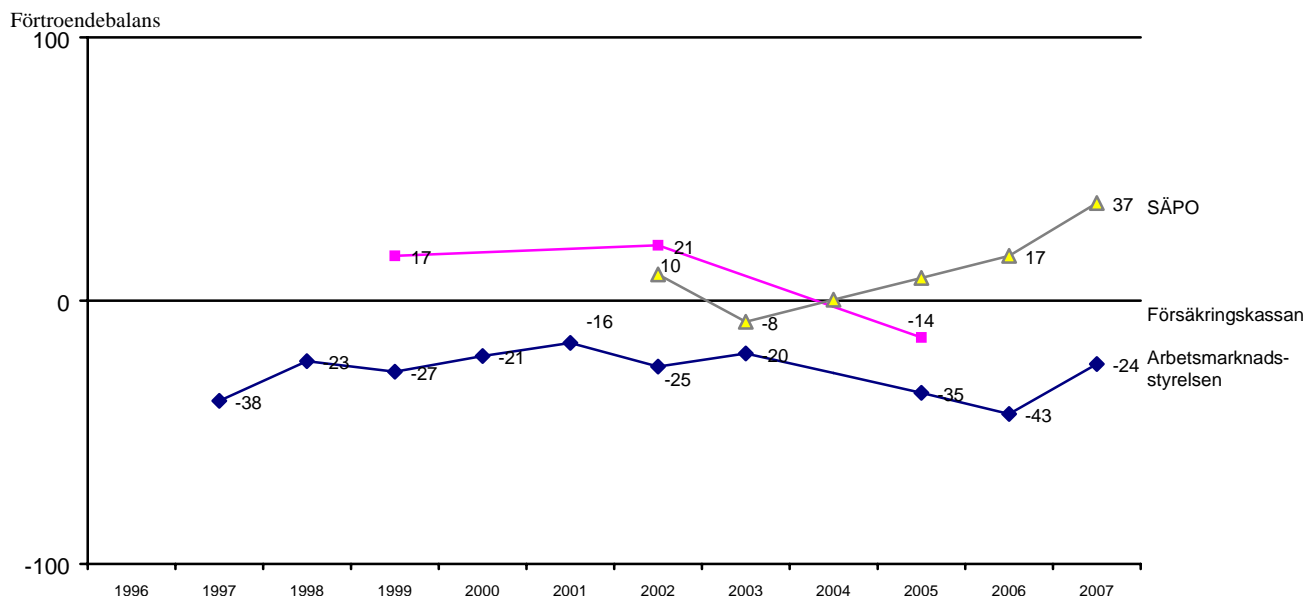

Kommentar: Frågan lyder: "Hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?" Svartalernativ är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende'. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1986-2007.

I figuren redovisas förtroende för polisen, domstolarna och för storföretagen. Polisen och storföretagen har varit med i mätningarna sedan 1986, men domstolarna tillkom först 1994. Figuren visar att förtroendet för polisen och för domstolarna generellt har varit högt under perioden. Trendserien visar också att förtroendet för dessa två institutioner förändras på samma sätt. När förtroendet går upp för polisen sker så också för domstolarna, även om förtroendet för polisen varit högre under hela den undersökta perioden. Orsaken till detta torde vara att domstolarna i högre grad än polisen betraktas som något abstrakt, medan polisen uppfattas som mer vardaglig och närvarande i samhället.

Valår har en positiv inverkan på förtroendet – det framkommer i figuren ovan. Mönstret är emellertid långt ifrån entydigt. Samtliga institutionerna i figuren har fått se sitt förtroendekapital sänkt vid i alla fall något valår i mätperioden. Detta visar att förtroendet för institutioner påverkas av flera faktorer samtidigt. Valår har också en större effekt på utpräglade politiska institutioner.

Figur 4 Förtroende för SÄPO, Försäkringskassan och Arbetsmarknadsstyrelsen år 1996-2007 (förtroendebalans)

Kommentar: Frågan lyder: "Ange också hur stort förtroende du har för följande samhällsinstitutioner eller grupper" Mätserien för Försäkringskassan tar slut 2005. Svartalternativ är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende'. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1996-2007.

I figuren redovisas förtroendet för Säkerhetspolisen (SÄPO), Försäkringskassan och för Arbetsmarknadsstyrelsen. Det är mätserier med vissa luckor och med olika start- och slutpunkter. Försäkringskassan har endast varit föremål för mätningar vid tre tillfällen och mätserien tar slut år 2005. Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) ingick inte i mätningarna år 2004.

AMS har sedan mätningarna av förtroendet för myndigheten startade 1997 uppvisat en negativ förtroendebalans. I SOM-undersökningen 2007 var förtroendet för AMS det lägsta bland samtliga dryga 20-talet undersökta institutioner. SOM-institutet har visat att förtroendet för AMS har ett samband med läget på arbetsmarknaden och med i vilken grad medborgarna uppfattar arbetsmarknadspolitik som ett viktigt politikområde.¹⁶

Förtroendet för SÄPO har varit stigande fyra år på rad sedan 2003 och landade i undersökningen 2007 på +37. Mätserien för Försäkringskassan består av tre mättillfällen 1999, 2002 och 2005. Nedgången i förtroendet för Försäkringskassan mellan åren 2002 och 2005 är granska stor, hela 35 balansmåttsheter. Myndigheter

¹⁶ Martinsson (2008)

vars verksamhet bygger på behovsprövning, vilket Försäkringskassan är ett exempel på, åtnjuter generellt sett längre förtroende än genomsnittet för myndigheter.¹⁷

Tabell 2 Förändring av förtroendet för Naturvårdsverket, Kärnkraftsinspektionen och Energimyndigheten år 2006 - 2007 (procentenheter, förtroendebalans)

	Känner ej till myndigheten	Mycket stort	Ganska stort	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Förtroendebalans	
							2006	2007
Naturvårdsverket	+1	+3	-3	-3	-1	+3	+50	+54
Kärnkraftsinspektionen	-2	-3	±0	+2	±0	+3	+37	+32
Energimyndigheten	-1	+2	-1	-3	-1	+4	+21	+26

Kommentar: Frågan lyder: "Och hur stort förtroende har du för följande myndigheter när det gäller information om energi?" Måtten i tabellen visar förändringen i procentenheter mellan år 2006 och 2007. Förtroendebalansen redovisas per år. Svartalternativ är 'känner ej till myndigheten', 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende' 'ingen uppfattning'. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2006-2007.

Tabellen visar förändringen i förtroende för information om energi från Naturvårdsverket, Kärnkraftsinspektionen och Energimyndigheten mellan åren 2006 och 2007. I raden för Naturvårdsverket står det +1 i första kolumnen. Detta innebär att andelen personer som uppgivit att de ej känner till myndigheten Naturvårdsverket ökade med en balansmåttsheter mellan åren 2006 och 2007. Det två kolumnerna längst till höger består av förtroendebalansen för år 2006 och 2007.

Det mest iögonfallande i tabellen är att förändringarna mellan åren är så pass begränsade. Förtroendet för information om energi är högst om den kommer från Naturvårdsverket och detta gäller både år 2006 och 2007. En trend som gäller för samtliga tre myndigheter är att andelen som inte har uppfattning i frågan har ökat. För Naturvårdsverket och Kärnkraftsinspektionen rör det sig om tre procentenheter och för Energimyndigheten är det fyra balansmåttsheter.

¹⁷ Nilsson & Weibull (2007)

5.2 Förtroendet för myndigheter vid det senaste mättillfället

I SOM-undersökningen år 2007 fick svarspersonerna uppge sitt förtroende för 10 av de 12 institutioner som är inkluderade i denna rapport. Mätningar av förtroendet för Försäkringskassan och Konsumentverket gjordes senast år 2005 respektive 2003. I detta avsnitt följer en redovisning av förtroendet för aktuella institutioner vid den senaste mätningen.

Tabell 3 Förtroende för polisen, universitet och högskolor, domstolarna och försvaret 2007 (procent, förtroendebalans)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svar	Förtroende balans
Polisen	11	49	26	11	3	100	3287	+46
Universitet/högskola	8	43	42	5	2	100	3252	+44
Domstolarna	9	37	36	13	5	100	3241	+28
Försvaret	5	20	48	18	9	100	3252	-2

Kommentar: Frågan lyder: "Hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?" Svartalernativ är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende'. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2007.

Av tabellen framkommer att polisen är den institution som åtnjuter högst förtroende och har ett balansmått på +46. Förtroendebalansen för universitet och högskolor är +44 och ligger därmed ungefär på samma nivå. År 2007 är det bara sjukvården som har högre förtroende än polisen och universitet och högskolor, om man ser till de 21 institutioner som mäts kontinuerligt av SOM-institutet.

En stor andel personer tenderar att hysa högt förtroende även för domstolarna. Förtroendebalansen för domstolarna, som år 2007 är +28, sänks av att andelen med ganska litet och mycket litet förtroende också är stor. Försvaret tillhör den grupp av totalt sju institutioner i SOM-undersökningen år 2007 som har en negativ förtroendebalans. Det bör dock nämnas att närmare hälften av svarspersonerna valde svartalernativet *Varken stort eller litet förtroende* på frågan om förtroendet för försvaret.

Det finns flera olika sätt att förklara skillnaderna i förtroende mellan institutionerna. Polisen har en förtroendeskapade närhet till medborgarna som både domstolarna och försvaret saknar. Förtroende handlar också om i vilken grad man uppfattar en institution som viktig. Kanske är också det låga förtroendet för försvaret ett resultat av bristen på ett reellt militärt hot.

Troligen uppfattas universitet och högskolor som viktiga institutioner i samhället. Det höga förtroendet skulle emellertid också kunna förklaras med att allt fler

personer kommer i kontakta med universitet, vilket skapar närhet och minskar bilden av akademien som en del av samhällseliten.

Av tabellen framgår dock att många personer anger alternativet *varken stort eller litet förtroende* på frågan om förtroendet för universitet och högskolor. Av den anledningen är det intressant att mäta förtroendet för enskilda lärosäten, eftersom kunskapen och benägenheten att ta ställning härvidlag torde vara högre. SOM-institutet har därför i regionala undersökningar även gjort mätningar av förtroendet för enskilda universitet och högskolor, vilket mycket riktigt visat sig resultera i att en större andel personer tar ställning. Förtroendet för Göteborgs universitet, Chalmers, Högskolan i Borås, Högskolan i Skövde och Högskolan i Väst visar sig i undersökningen vara genomgående högt. De två göteborgska lärosätena ligger dock något högre än övriga i undersökningen. Detta torde kunna förklaras med att en stor andel av befolkningen i regionen varit i kontakt med Göteborgs universitet och Chalmers på något sätt, vilket är en erfarenhet som i sig är förtroendeskapande.¹⁸

Tabell 4 Förtroende för Konsumentverket, SÄPO, Försäkringskassan och Arbetsmarknadsstyrelsen (procent, förtroendebalans)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Summa procent	Antal svar	Förtroendebalans
Konsumentverket 2003	8	45	39	6	2	100	1712	+45
SÄPO 2007	8	33	45	9	5	100	1594	+27
Försäkringskassan 2005	3	18	44	24	11	100	1666	-14
Arbetsmarknadsstyrelsen 2007	2	13	46	27	12	100	1685	-24

Kommentar: Frågan lyder: "Ange också hur stort förtroende du har för följande samhällsinstitutioner eller grupper" Notera att redovisat förtroende gäller olika år. Svarsalternativ är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende'. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2003-2007.

Mätningar av förtroendet för Konsumentverket, SÄPO, Försäkringskassan och Arbetsmarknadsstyrelsen är gjorda olika år vilket leder till något bristande möjlighet till jämförelser. Konsumentverket har dock en särställning med en förtroendebalans på +45. Förtroendet för SÄPO ligger också på en ganska hög nivå. Men det torde ligga i sakens natur att många människor saknar kunskaper som SÄPOs verksamhet och det är en förklaring till att andelen personer som väljer alternativet *varken stort eller litet förtroende* är hög.

Utifrån samma resonemang är det förvånande att andelen utan åsikt är så stor när det gäller Försäkringskassan som är en myndighet en mycket stor del av befolkning kommer i kontakt med under livet. Det låga förtroendet för Arbetsmarknadsstyrelsen har redan varit föremål för analys i denna rapport, men ovan framkommer också att andelen som varken hyser stort eller litet förtroende var hela 46 år 2007. När AMS lades ner den 1 januari 2008 var myndigheten inte bara misstrodd, utan även okänd för många svenskar.

¹⁸ Nilsson & Weibull (2007)

Tabell 5 Förtroende för information om energi från Naturvårdsverket, Kärnkraftsinspektionen och Energimyndigheten 2007 (procent, förtroendebalans)

	Känner ej till myndigheten	Mycket stort	Ganska stort	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar	Förtroende balans
Naturvårdsverket	5	21	44	9	2	19	100	1575	+54
Kärnkraftsinspektionen	10	13	37	14	4	22	100	1575	+32
Energimyndigheten	21	7	32	11	2	27	100	1576	+26

Kommentar: Frågan lyder: "Och hur stort förtroende har du för följande myndigheter när det gäller information om energi?" Svartalternativ är 'känner ej till myndigheten', 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende' 'ingen uppfattning'. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2007.

Frågan om förtroendet för Naturvårdsverket, Kärnkraftsinspektionen och Energimyndigheten gäller specifikt information om energi. Svartalternativen inkluderade alternativen *Känner ej till myndigheten* och *Ingen uppfattning*, men inte *Varken stor eller litet förtroende*.

Naturvårdsverket är den myndighet som flest känner till, har en uppfattning om och hyser förtroende för. Förtroendebalansen för Naturvårdsverket är +54 är vilket är mycket högt. Förtroendet för information om energi är ganska högt även för Kärnkraftsinspektionen och för Energimyndigheten, med förtroendebalansmätt på +32 och +26. En stor del av svenskarna verkar dock sakna kunskap om Energimyndigheten. Sammantaget närmare hälften känner inte till Energimyndigheten eller saknar uppfattning i frågan om förtroende för information om energi.

Tabell 6 Förtroende för information om havsmiljön Fiskeriverket 2007 (procent, förtroendebalans)

	Känner ej till myndigheten	Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattning	Summa procent	Antal svar	Förtroende -balans
Fiskeriverket	6	12	26	26	8	2	20	100	1555	+28

Kommentar: Frågan lyder: "Vilket förtroende har du för följande institution och grupper när det gäller information om havsmiljön?" Svartalternativ är 'känner ej till myndigheten', 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende' 'ingen uppfattning'. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2007.

Frågan om förtroende för Fiskeriverket gäller information om havsmiljön. Förtroendebalansen är +28 vilken indikerar ett relativt högt förtroende. Räknas alternativen *Känner ej till myndigheten*, *Ingen uppfattning* och *Varken stor eller litet förtroende* bort återstår emellertid endast 48 procentenheter. Av de svarspersoner som

återstår hyser hela 80 procent mycket eller ganska stor förtroende för information om havsmiljön från Fiskeriverket.

5.3 Kön, ålder och utbildning

Förtroendet för samhällsinstitutioner skiljer sig åt mellan olika grupper. För det första hyser vissa grupper generellt högre förtroende och för det andra finns det institutioner som är mer populära i vissa grupper. Här följer en redovisning av förtroendet för myndigheter direkt lydande under regeringen, efter kön, ålder och utbildningsnivå. Siffrorna i tabellerna är inte förtroendebalans som tidigare, utan en sammanslagning av mycket stort och ganska stort förtroende.

Tabell 7 Förtroende för polisen, universitet och högskolor, domstolarna och försvaret efter kön, ålder och utbildning 2007 (procent)

	Totalt	Kvinna	Man	15-29	30-49	50-64	65-85	Låg	Medel-låg	Medel-hög	Hög
Polisen	60	65	56	61	64	58	59	58	59	60	65
Universitet/ högskolor	51	50	52	64	52	46	46	38	49	53	63
Domstolarna	46	45	46	48	47	47	41	38	43	48	55
Försvaret	25	25	25	37	25	21	20	22	27	25	24
Lägsta antal svar per kolumn	3241	1666	1554	611	1011	939	659	703	1081	631	753

Kommentar: Frågan lyder: "Hur stort förtroende har Du för det sätt på vilket följande samhällsinstitutioner och grupper sköter sitt arbete?" Svartalernativ är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende'. I tabellen redovisas andelen med mycket stort och ganska stort förtroende. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2007.

I tabellen redovisas förtroende för polisen, universitet och högskolor, domstolarna och försvaret uppdelat efter kön, ålder och utbildning. Vid raden för Polisen under kolumnen för kvinna står det 65 och det är andelen svarspersoner som uppgivit mycket stort eller ganska stort förtroende för polisen bland kvinnor. I den nedersta raden i tabellen återfinns det lägsta antalet svar per kolumn.

Kvinnor och män hyser i stort sett lika högt förtroende för universitet och högskolor, domstolarna och försvaret. Däremot åtnjuter polisen betydligt högre förtroende bland kvinnor. När det gäller ålder finns en markant skillnad i förtroende för myndigheterna. För samtliga fyra institutioner är förtroendet högre bland de yngre. Högutbildade hyser generellt sett högre förtroende för institutioner och så är också fallet när det gäller ovan redovisande myndigheter. Mönstret bryts av att det är personer med medellåg utbildning som har störst förtroende för försvaret.

Tabell 8 Förtroende för Försäkringskassan, SÄPO, Konsumentverket och Arbetsmarknadsstyrelsen efter kön, ålder och utbildning (procent)

	Totalt	Kvinna	Man	15-29	30-49	50-64	65-85	Låg	Medel-låg	Medel-hög	Hög
Konsumentverket 2003	53	55	51	53	57	53	47	50	47	55	66
SÄPO 2007	41	42	40	46	39	38	45	45	43	40	35
Försäkringskassan 2005	21	22	19	19	17	17	31	27	19	17	14
Arbetsmarknadsstyrelsen 2007	15	14	17	16	13	11	21	20	14	13	13
Lägsta antal svar per kolumn	1594	849	816	299	509	467	335	396	496	306	343

Kommentar: Frågan lyder: "Ange också hur stort förtroende du har för följande samhällsinstitutioner eller grupper" Svartalternativ är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende'. I tabellen redovisas andelen med mycket stort och ganska stort förtroende. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2003-2007.

För tre av myndigheterna hyser kvinnor högre förtroende än män och det är Konsumentverket, SÄPO och Försäkringskassan. Män hyser något högre förtroende för Arbetsmarknadsstyrelsen. Både ålder och utbildning är kategorier som inte följer det gängse mönstret när det gäller institutionsförtroende. När det gäller SÄPO är förtroendet högre bland de yngsta och de äldsta. Förtroendet för både Försäkringskassan och Arbetsmarknadsstyrelsen är högst i gruppen 65 till 85 år. Lågutbildade hyser högre förtroende för tre av de redovisade myndigheterna och skillnaderna är ganska stora. Konsumentverket åtnjuter dock högst förtroende bland högutbildade.

Tabell 9 Förtroende för information om energi från Naturvårdsverket, Kärnkraftsinspektionen och Energimyndigheten efter kön, ålder och utbildning 2007 (procent)

	Totalt	Kvinna	Man	15-29	30-49	50-64	65-85	Låg	Medel-låg	Medel-hög	Hög
Naturvårdsverket	65	60	70	57	69	69	55	55	61	69	76
Kärnkraftsinspektionen	50	39	61	34	54	55	47	38	46	53	62
Energimyndigheten	39	32	46	24	42	43	37	31	36	42	45
Lägsta antal svar per kolumn	1575	815	740	260	505	456	334	332	516	320	370

Kommentar: Frågan lyder: "Och hur stort förtroende har du för följande myndigheter när det gäller information om energi?" Svartalternativ är 'känner ej till myndigheten', 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende' 'ingen uppfattning'. I tabellen redovisas andelen med mycket stort och ganska stort förtroende. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2007.

Genomgående hyser män betydligt högre förtroende än kvinnor och skillnaderna är stora. Könsskillnaden i förtroende för Kärnkraftsinspektionen är 22 procentenheter och det är den största förtroendskillnaden mellan könen bland alla redovisade myndigheter i denna rapport.

Naturvårdsverket, Kärnkraftsinspektionen och Energimyndigheten åtnjuter alla högre förtroende bland personer med hög utbildning. Det verkar finnas en viss misstro mot myndigheterna bland de yngsta och de äldsta och skillnaderna mellan olika åldersgrupper är ganska stora.

Tabell 10 Förtroende för information om havsmiljön från Fiskeriverket efter kön, ålder och utbildning 2007 (procent)

	Totalt	Kvinna	Man	15-29	30-49	50-64	65-85	Låg	Medel-låg	Medel-hög	Hög
Fiskeriverket	39	34	43	24	42	43	19	33	34	45	44
Antal svar	1555	815	740	260	505	456	334	332	516	320	370

Kommentar: Frågan lyder: "Vilket förtroende har du för följande institution och grupper när det gäller information om havsmiljön?" Svarsalternativ är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende', 'mycket litet förtroende', 'ingen uppfattning'. I tabellen redovisas andelen med mycket stort och ganska stort förtroende. Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2007.

I tabellen, som avser förtroendet för information om havsmiljön, framkommer att Fiskeriverket i detta avseende åtnjuter högre förtroende bland män än bland kvinnor. Högutbildade och personer i åldersintervallet 30 till 64 år hyser också högre förtroende än långutbildade och de yngsta och de äldsta.

6 Slutsatser

Syftet med denna rapport är att inventera och redovisa SOM-institutets mätningar av förtroende för myndigheter direkt lydande under Regeringen. Redovisningen har gjorts över tid, för det senaste mättillfället samt analyserat mot kön, ålder och utbildning.

Totalt 12 myndigheter ingår i redovisningen. Jämförelser myndigheter emellan försvåras i viss mån av att frågan i vissa fall gäller myndigheten generellt och i andra fall specifika uppgifter som att sprida information. En viktig slutsats är dock att det är mycket olika ställt med förtroende för myndigheterna. Förtroendet för Arbetsmarknadsstyrelsen har vid ett antal mättillfällen visa sig vara mycket lågt. Den senaste mätning av förtroendet för Försäkringskassan indikerade också ett lågt förtroende. Polisen samt universitet och högskolor är exempel på institutioner som återfinns i den absoluta toppen av "förtroendeligan". Även förtroendet för Konsumentverket var mycket högt då myndigheten senast var föremål för SOM-institutets mätningar år 2003.

Orsaken till varför myndigheterna åtnjuter så passa olika grad av förtroende kan förklaras på olika sätt. Förtroendeskillnaderna kan handla om de objektiva egenskaper som skiljer myndigheterna åt och som påverkar den bedömning som medborgarna gör av myndighetens förmåga att sköta sina uppgifter. Men skillnaderna kan också bero på i vilken grad institutionerna uppfattas som viktiga eller bärare av värden som anses betydelsefulla. De myndigheter som åtnjuter mycket högt förtroende får antas kombinera dessa båda kriterier.

Det är också värt att påpeka att en jämförelse mellan t.ex. konsumentverket och Försäkringskassan egentligen inte är rättvis, så det är fråga om två helt olika typer av verksamheter. Myndigheter vars verksamhet bygger på behovsprövning åtnjuter aldrig förtroende i lika stor uträkning som myndigheter vars uppgift är ge service till medborgarna utan urskiljning.¹⁹

Institutionsförtroende är generellt sett relativt stabilt och denna regel gäller i stor utsträckning även för myndigheter. De förändringar av förtroendet för myndigheter som äger rum sker oftast i små steg eller som resultat av trender som spänner över längre tid. Men vissa saker kan ge upphov till upp- och nergångar av tillfällig karaktär. Exempel på det är effekten av valår och den förtroendesänkande verkan som uppmärksammande skandaler har.

Även förtroende uppdelat på demografiska variabler uppvisar en stabilitet över tid. Det generella mönstret för institutionsförtroende är att unga och högutbildade hyser högre förtroende för institutioner. Det samma gäller även i viss utsträckning kvinnor jämfört med män. I vissa avseenden stämmer detta mönster med resultaten i förevarande rapport. Förtroendet för information om energi från Naturvårdsverket, Kärnkraftsinspektionen och Energimyndigheten visar sig dock vara betydligt högre bland män. Det vittnar om att generella förtroendemönster inte alltid är tillämpbara. En förklaring till den stora skillnaden i förtroende mellan könen i just denna fråga kan kanske vara att energi och teknik i någon mening tillhör en traditionellt sett manlig sfär.

Ett mönster som gäller genomgående för den 12 redovisade myndigheterna är att en stor andel svars personer väljer svarsalternativ som *Känner ej till myndigheten*, *Ingen uppfattning* eller *Varken stor eller litet förtroende*. För vissa myndigheter är därför andelen personer som representerar "den allmänna opinionen" mindre än hälften av dem som besvarat frågan. Samtidigt är det naturligt att många svenskar saknar åsikt om myndigheter som de kanske aldrig har kommit i kontakt med eller knappt känner till. Det gör inte heller resultaten i rapporten mindre värdefulla. Men det väcker frågan om alternativa metoder för att kartlägga svenskarnas syn på den offentliga sektorn.

¹⁹ Nilsson & Weibull (2007)

Referenser

Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (2004). "Rimligt förtroende?" i Holmberg, Sören & Weibull Lennart red. *Lyckan kommer, lyckan gå*. SOM-rapport nr 36: Göteborg.

Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (2007). "Ökat förtroende - bara en valårseffekt?" i Holmberg, Sören & Weibull Lennart red. *Det nya Sverige*. SOM-rapport nr 41: Göteborg.

Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (2008). "Svenskt institutionsförtroende på väg upp igen?" i Holmberg, Sören & Weibull Lennart red. *Skilda världar*. SOM-rapport nr 44: Göteborg.

Martinsson, Johan (2008). "AMS går i pension" i Holmberg, Sören & Weibull Lennart red. *Skilda världar*. SOM-rapport nr 44: Göteborg.

Nilsson, Lennart & Weibull, Lennart (2007). "Universitet, högskolor och regional utveckling." i Nilsson, Lennart red. *Det våras för regionen. Västsverige 1998-2005*. SOM-rapport nr 40: Göteborg.

Nilsson, Lennart (1996) "Medborgarna och servicedemokratin." i Rothstein, Bo & Särilvik, Bo red. *Vetenskapen om politik*. Festskrift till professor emeritus Jörgen Westerståhl. Statsvetenskapliga institutionen: Göteborgs Universitet.

Nilsson, Lennart (2005) "Servicedemokratin återuppståndelse." i Holmberg, Sören & Weibull Lennart red. *Du stora nya värld*. SOM-rapport nr 39: Göteborg.

Nilsson, Åsa (2008). "Den nationella SOM-undersökningen 2007." i Holmberg, Sören & Weibull Lennart red. *Skilda världar*. SOM-rapport nr 44: Göteborg.

Rothstein, Bo (2008). "Den svåra konsten att lita på andra, att vara nöjd med sig själv och att vara ung" i Holmberg, Sören & Weibull, Lennart red. *Skilda världar*. SOM-rapport nr 44: Göteborg.